

De pers onder druk?

Het aanvoelen van onafhankelijkheid onder Vlaamse journalisten

Journalistieke onafhankelijkheid is essentieel om de democratie goed te laten functioneren. Uit de journalistenenquête van 2008 blijkt dat de Vlaamse journalisten erg autonoom kunnen werken binnen hun redactie. Ze zijn bovendien tevreden over de afscherming van hun redactie tegen beïnvloeding vanuit verschillende hoeken, zoals commerciële bedrijven. Opvallend is dat ze iets minder tevreden zijn over de autonomie van de redactie ten opzichte van niet-journalistieke beïnvloeding binnen hun mediabedrijf, zoals de reclameafdeling. Een grote bekommernis voor Vlaamse journalisten is hun werkdruk. Doordat die de onafhankelijke positie van journalisten ondermijnt kan die leiden tot eenzijdige, onvolledige, of onjuiste berichtgeving. De interne autonomie van journalisten kan ondersteund worden door een degelijk uitgewerkt redactiestatuut. Een belangrijke minderheid van de journalisten blijkt echter niet te weten of hun redactie een dergelijk document heeft, of beweert onterecht dat het niet bestaat. De waarde van het redactiestatuut als houvast voor de autonomie blijkt uit het feit dat vooral journalisten die er ervaring mee hebben, er voorstander van zijn.

Steunpunt Media

Het steunpunt Media is een aanspreekpunt en expertisecentrum voor alles wat met nieuws en media te maken heeft. In opdracht van de Vlaamse minister van Media Ingrid Lieten doet het steunpunt wetenschappelijk onderzoek naar nieuwsberichtgeving en mediawijsheid in Vlaanderen. Het steunpunt Media maakt deel uit van de steunpunten voor Beleidsrelevant Onderzoek van de Vlaamse Overheid voor de periode 2012-2015. De vier Vlaamse universiteiten die onderzoek doen naar nieuws- en massamedia zijn partner van het steunpunt: de KULeuven, de Universiteit Antwerpen, de Universiteit Gent en de Vrije Universiteit Brussel. Het steunpunt Media baseert zich voor het onderzoek op wetenschappelijke data. Eén van de data-archieven van het steunpunt is de algemene Vlaamse journalistenenquête. Sinds 2003 peilt die vijfjaarlijks naar de voornaamste aspecten van journalisten als beroepsgroep. De recentste bevraging dateert van 2008. Eind 2012 lanceren we een nieuwe enquête, waarvan de resultaten in de loop van 2013 geanalyseerd en gepubliceerd zullen worden.

Technische fiche

Tijdstip van de enquête	2008
Totaal aantal erkende beroepsjournalisten	2.356
Aantal respondenten	682
Responsratio*	30,6%

*126 journalisten konden niet bereikt worden wegens onvolledige contactgegevens en werden niet meegeteld

De onderzoeksresultaten van deze Nieuwsmonitor zijn gebaseerd op een groter onderzoeksrapport rond journalistieke autonomie dat het steunpunt Media uitvoerde. Dat rapport is beschikbaar via [de website van het steunpunt](#).

De pers onder druk?

Het aanvoelen van onafhankelijkheid onder Vlaamse journalisten

Jeroen De Keyser

De pers wordt wel eens de vierde macht van de democratie genoemd, omdat ze de waakhond is van de wetgevende, de uitvoerende en de rechtsprekende macht. Al van in de eerste versie van de Belgische grondwet krijgt de pers daarom enkele garanties om vrij te kunnen werken. Dankzij die bescherming kunnen journalisten hun kritische rol vervullen in onze maatschappij. Althans in theorie. In realiteit zijn er immers verschillende elementen die knagen aan de journalistieke autonomie. Verschillende actoren proberen bijvoorbeeld om de verslaggeving in hun voordeel te beïnvloeden. We denken dan niet alleen aan personen of groepen uit de politieke wereld, zoals politici of sociale partners, maar ook aan actoren met commerciële belangen. Zij kunnen allerlei methodes gebruiken om hun doel te bereiken; soms op agressieve wijze, maar meestal op een verfijndere manier. Slechts uitzonderlijk zullen bedrijven bijvoorbeeld uitdrukkelijk dreigen om reclamebestedingen terug te trekken, of trachten om journalisten te paaien met geschenken. De professionele ethiek schrijft hoe dan ook voor dat een journalist zich daar niet door mag laten beïnvloeden. Des te vaker pakken bedrijven of instanties het daarom subtieler aan, en sturen ze bijvoorbeeld kant-en-klare, meteen bruikbare nieuwsberichten rond. Dat doen ze in de hoop dat die zonder al te veel aanpassingen worden overgenomen door de pers.

Op een ander niveau oefenen ook processen binnen de mediabedrijven een invloed uit op de journalistieke autonomie. Niet-journalistieke afdelingen van mediabedrijven, zoals de verkoop- en reclameafdeling, functioneren immers vanuit een commerciële logica. Die hebben er dus soms baat bij dat bepaalde berichten al dan niet gepubliceerd worden. Subtieler, maar daarom niet minder belangrijk, is de toenemende werkdruk voor journalisten. Die vergroot immers logischerwijs de journalistieke noodzaak om gebruik te maken van kant-en-klare informatie. Onrechtstreeks verzwakt die werkdruk dus ook de autonome positie van journalisten.

Deze Nieuwsmonitor tracht een beeld te schetsen van de journalistieke autonomie in Vlaanderen. We doen dat vanuit het perspectief van de journalisten zelf: hoe schatten zij hun onafhankelijkheid in ten opzichte van bepaalde invloeden? Daarbij bestuderen we achtereenvolgens drie problematieken. Ten eerste gaan we na hoe onafhankelijk de journalisten zich voelen op twee niveaus: hun eigen individuele positie binnen de redactie, en die van de redactie ten opzichte van andere actoren. Vervolgens bestuderen we de mate van werkdruk zoals Vlaamse journalisten die ervaren, omdat hoge werkdruk een mogelijke indicator of oorzaak is voor een verzwakte onafhankelijkheid. Tot slot bekijken we de appreciatie van het redactiestatuut als instrument om de journalistieke autonomie te vergroten.

De resultaten uit deze Nieuwsmonitor steunen op gegevens die werden verzameld in de recentste algemene journalisten-enquête van 2008. Daarbij werden op anonieme wijze 682 beroepsjournalisten bevroegd over onder andere de huidige werksituatie, de journalistieke taken, de werkorganisatie, de werktevredenheid, enzovoort. Later deze maand lanceert het steunpunt Media een nieuwe editie van deze vijfjaarlijkse bevraging.

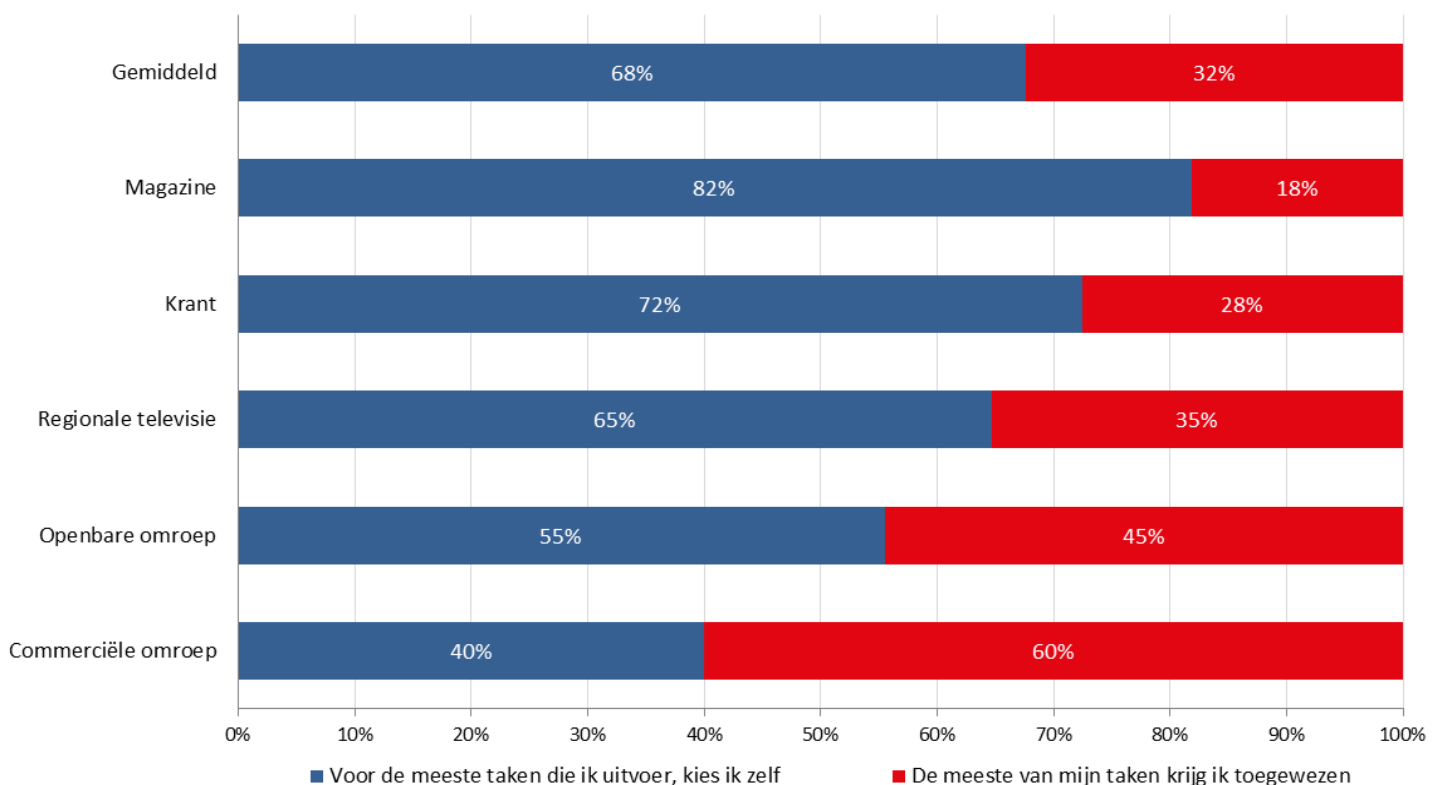
Individuele autonomie

De Vlaamse beroepsjournalisten klagen globaal gesproken allerm minst wat hun persoonlijke autonomie binnen de redactie betreft. Bijna acht op de tien journalisten (79%) zijn tevreden tot zeer tevreden met de algemene mate van autonomie die ze toebedeeld krijgen. Afhankelijk van het medium waarvoor de journalisten werken, zijn er wel verschillen. Journalisten die werken voor gedrukte media en regionale televisie zijn het meest tevreden over hun individuele autonomie. Onder tijdschriftjournalisten loopt dat cijfer op tot maar liefst 90%. Dat cijfer ligt wat lager bij journalisten die werken voor nationale omroepen, maar oogt nergens echt problematisch. Zo verklaren bijna zeven op de tien journalisten (69%) bij commerciële tv-stations zich tevreden over hun eigen autonomie. Zelfs al is dit het laagste cijfer van alle bestudeerde groepen, toch is slechts 5% van deze journalisten uitdrukkelijk *ontevreden* over de mate van zelfbeschikking.

In de volgende grafieken bestuderen we enkele aspecten van journalistieke autonomie op individueel niveau in wat meer detail. Grafiek 1 toont, per type medium, de mate van autonomie bij het bepalen van het takenpakket. Ruim twee derde (68%) van de journalisten bepaalt het takenpakket overwegend autonoom. Daarmee bedoelen we de keuze om op een gegeven moment bezig te zijn met research, schrijven, monteren en dergelijke meer. In de gedrukte media (kranten of tijdschriften) ligt dat percentage een stuk hoger. Omgekeerd hebben audiovisuele journalisten globaal gesproken minder zeggenschap over hun taken. Vooral journalisten bij de commerciële omroepen hebben op dat vlak weinig autonomie: zes op de tien krijgen er hun taken hoofdzakelijk toegewezen.

Veruit de meeste journalisten (89%) zien hun goede ideeën voor een onderwerp vaker wel dan niet opgenomen worden in de uiteindelijke berichtgeving. Bij 47% is dat zelfs zo goed als altijd het geval. Van alle elementen die we hier bespreken, hangt die beslissingsmacht het sterkst samen met het gevoel van autonomie als journalist. Ook hier blijkt dat journalisten uit gedrukte nieuwsmedia autonomer kunnen werken dan hun collega's in nationale omroepen. Regionale tv-journalisten positioneren zichzelf tussen beide groepen in.

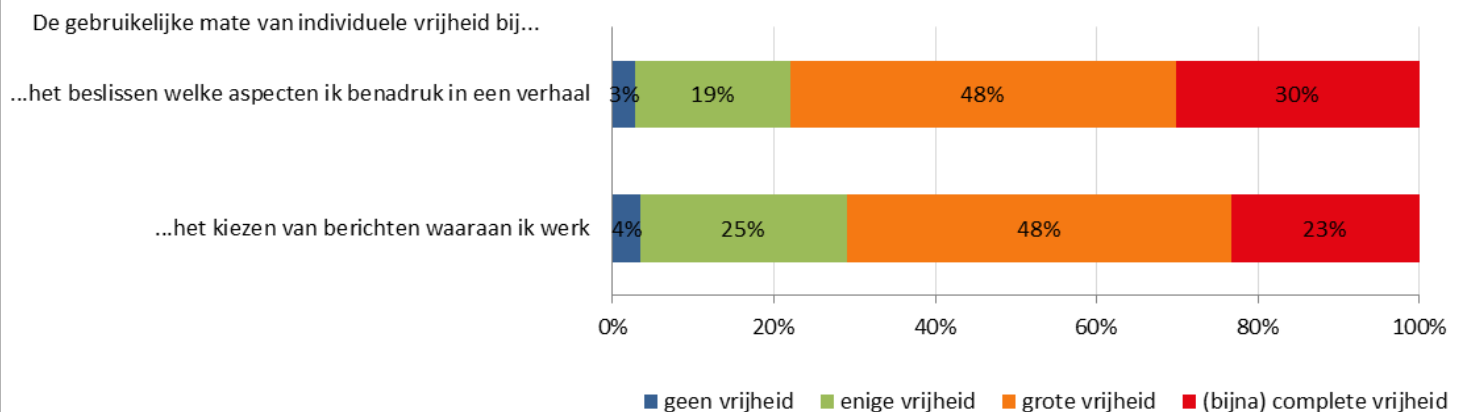
Grafiek 1: De mate van autonomie bij het bepalen van het takenpakket (n= 646)

Grafiek 2 toont twee andere inhoudelijke facetten van journalistiek die eveneens een impact blijken te hebben op het individuele gevoel van autonomie: de vrijheid om berichten op te pikken, en de vrijheid om elementen in een verhaal te benadrukken. Ruim zeven op de tien journalisten (71%) beweren in grote mate vrij te kunnen kiezen aan welke berichten ze willen werken. Een klein kwart (23%) heeft naar eigen zeggen zelfs praktisch complete vrijheid op dat vlak. Bijna acht op de tien journalisten (78%) bepalen in belangrijke mate autonoom de aspecten die in hun stukken benadrukt worden. Drie op de tien journalisten leggen dergelijke accenten gewoonlijk zonder noemenswaardige inmenging van anderen.

Opnieuw stellen we vast dat journalisten bij nationale omroepen op beide punten de laagste mate van autonomie aangeven, in vergelijking met de andere groepen van journalisten. Dat komt hoofdzakelijk doordat journalisten van kranten, magazines en regionale omroepen hun mate van zelfbeschikking gemiddeld nóg hoger inschatten. Het is daarom belangrijk om te benadrukken dat het aantal journalisten dat beweert van geen individuele vrijheid te hebben, verwaarloosbaar klein is. Dat geldt zowel voor het algemene gevoel van vrijheid, als voor de verschillende facetten daarvan.

Grafiek 2: Individuele vrijheid bij het maken van inhoudelijke keuzes (n = 646/637)

Redactionele autonomie

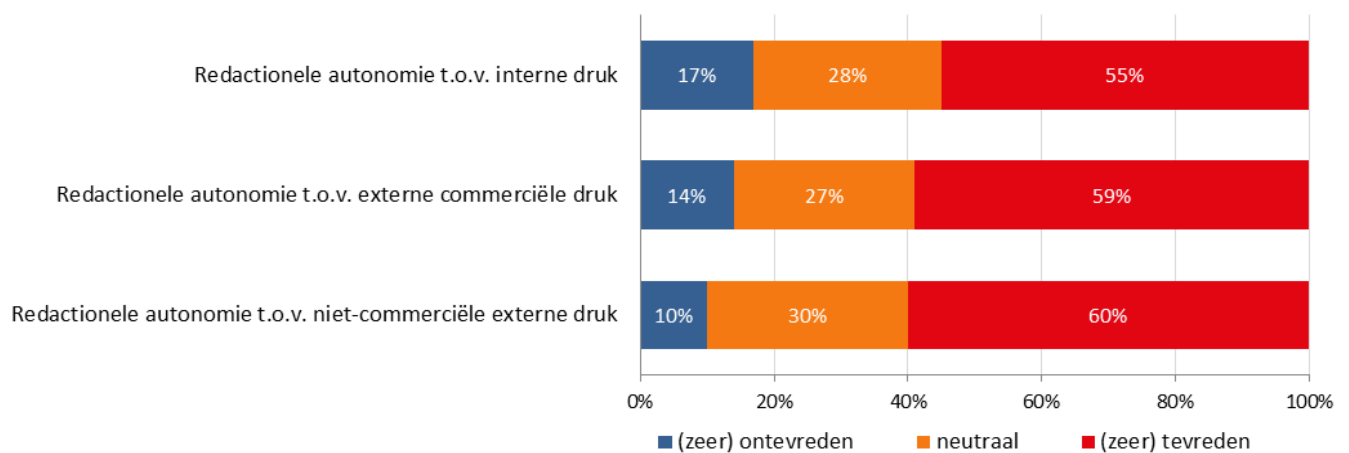
Naast de autonomie van individuele journalisten is ook de collectieve onafhankelijkheid van de redacties waarvoor ze werken belangrijk. Die bepaalt immers in welke mate men kan weerstaan aan beïnvloeding door niet-journalistieke belangen, zowel binnen als buiten het mediabedrijf. Grafiek 3 toont de perceptie van niet-journalistieke druk binnen de mediabedrijven, de perceptie van commerciële druk van buitenaf, en de perceptie van niet-commerciële druk van buitenaf.

In eerste instantie kijken we naar de interne druk die los staat van het zuiver journalistieke (eerste balk in Grafiek 3). Daarmee bedoelen we met name de pogingen tot beïnvloeding die afkomstig zijn vanuit de marketingafdeling of vanuit de hoofdredactie. Opmerkelijk is dat het aanvoelen van autonomie op dat vlak nogal klein is: 55% van de journalisten verklaart zich tevreden over de buffer tussen hun redactie en de marketingafdeling. We vinden geen aantoonbare verschillen tussen de verschillende mediatypes. De matige tevredenheid over de interne onafhankelijkheid is dus een algemeen verspreid fenomeen.

Iets tevredener zijn de Vlaamse beroepsjournalisten over de autonomie van hun redacties ten opzichte van externe pogingen tot beïnvloeding, zowel druk vanwege commerciële actoren als druk vanuit andere hoek. Over alle media heen is 59% van de journalisten tevreden over de buffer tegen commerciële druk van buitenaf (tweede balk in Grafiek 3). Wel zijn er duidelijke verschillen tussen de journalisten van de verschillende media. Het zal niet verbazen dat vooral journalisten van de openbare omroep tevreden zijn over hun autonomie ten opzichte van externe commerciële druk. Vooral voor de televisiejournalisten van die omroep is het tevreden houden van adverteerders immers niet van toepassing. Wat wel opvalt, is dat ook journalisten van de commerciële omroepen bovengemiddeld tevreden zijn over hun onafhankelijkheid ten opzichte van commerciële druk van buitenaf. Journalisten van gedrukte media zijn daarentegen minder tevreden op dat vlak, zowel degenen die schrijven voor tijdschriften als hun collega's die voor een krant werken. Het zijn echter vooral journalisten van de regionale omroepen die lijken te klagen over hun bescherming tegen redactionele inmenging vanuit de bedrijfswereld. Van die laatste groep is zelfs minder dan de helft daarover tevreden.

Redacties kunnen ook externe druk ondervinden vanuit niet-commerciële hoek, zoals pogingen tot beïnvloeding door actoren uit het politieke systeem (derde balk in Grafiek 3). Hierover blijken precies zes op de tien Vlaamse journalisten tevreden. Ook hier verschilt de inschatting van de journalisten afhankelijk van het medium waarvoor ze werken. Vooral journalisten die werken bij magazines en commerciële omroepen zijn tevreden over hun autonomie ten opzichte van niet-commerciële druk. Het gegeven dat de positionering en het bestuur van deze media historisch vrijwel altijd apolitiek is geweest speelt allicht een rol in het aanvoelen van de betrokken journalisten. Ook journalisten van de openbare omroep zijn licht tevredener dan gemiddeld over de buffers tegen niet-commerciële inmenging. Ondanks de ontzuiling blijken krantenjournalisten op dat vlak minder tevreden, wat suggereert dat de banden met het politieke veld nog niet helemaal doorgeknipt zijn. Journalisten van regionale televisieomroepen scoren opnieuw het laagst qua tevredenheid. Toch is in elke besproken groep steeds meer dan de helft van de journalisten tevreden over hun autonomie tegenover niet-commerciële externe druk. Vrijwel altijd vinden journalisten dat hun redactie beter beschermd is tegen niet-commerciële druk dan tegen commerciële druk, ongeacht of die van binnenuit of van buitenaf komt.

Grafiek 3: Tevredenheid over soorten van druk ten opzichte van de redactie (n = 641/638/639)

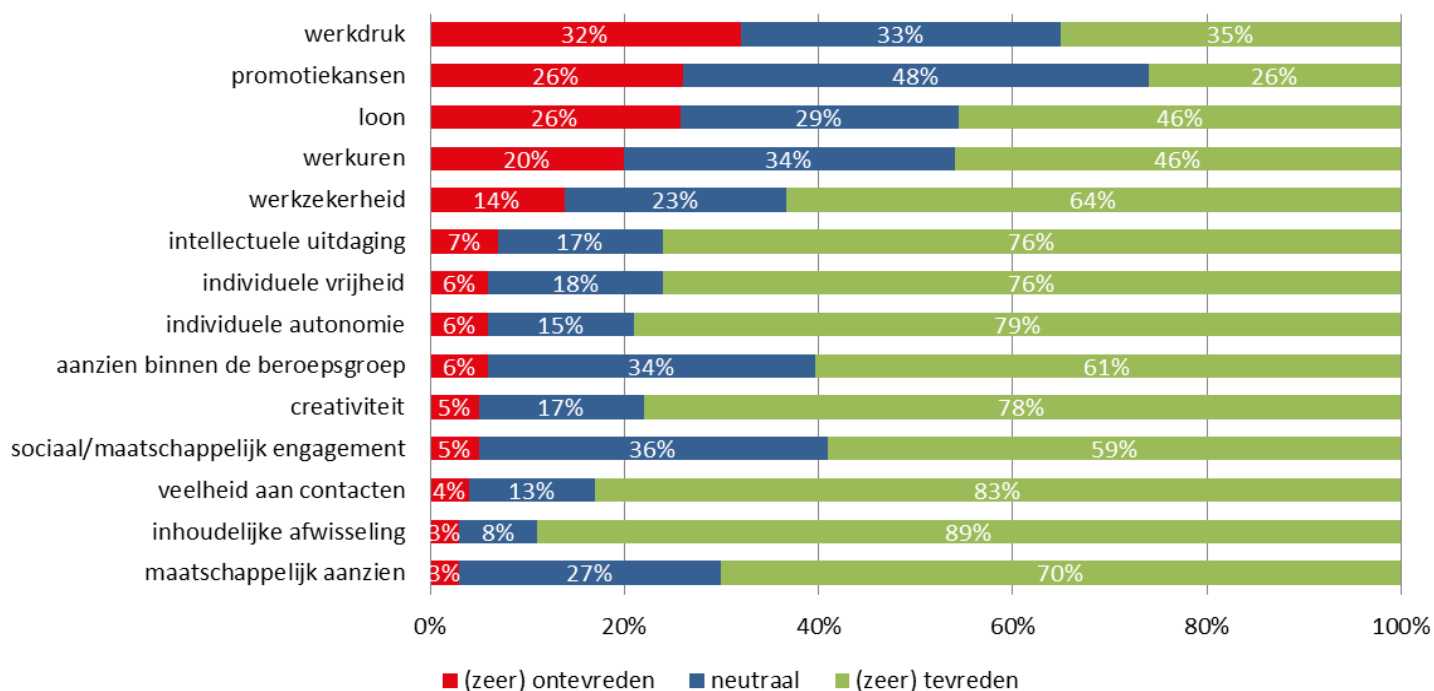
Sluimerende interne druk

Zoals we in de inleiding al aanstipten, komen de uitdrukkelijke pogingen tot beïnvloeding minder frequent voor dan subtielere werkwijzen. Een beproefde methode bestaat eruit om persberichten te verspreiden die zonder, of met weinig journalistieke aanpassingen gepubliceerd kunnen worden. Vooral wanneer journalisten onvoldoende tijd of middelen hebben om hun werk naar behoren te doen, kunnen organisaties of bedrijven zo hun boodschap in het nieuws krijgen. Dat vergroot het risico op eenzijdige, onvolledige of onjuiste berichtgeving. Om die reden is werkdruk een belangrijke factor bij het bepalen van de journalistieke onafhankelijkheid. We stellen vast dat ook de Vlaamse journalistiek op die manier onder druk staat.

Laten we eerst kijken naar de mate van werkdruk zoals de journalisten die zelf rapporteren (eerste balk in Grafiek 4). Het aandeel binnen de beroepsgroep dat tevreden is met de werkdruk (35%) is ongeveer even groot als het aandeel dat daar niet tevreden mee is (32%). Dat kan op het eerste gezicht de indruk kan wekken dat het probleem van journalistieke werkdruk niet bijzonder groot is. Een breder perspectief spreekt die indruk echter tegen, zie de andere aspecten in Grafiek 4. Niet alleen is de ontevredenheidsscore over de werkdruk de hoogste in vergelijking met alle andere aspecten van het beroep die bevestigd werden (zoals het loon, de werkuren of het maatschappelijk aanzien), omgekeerd is de tevredenheidsscore ook de op één na laagste van de reeks. De journalisten geven daarenboven in groten getale (79%) te kennen dat hun takenpakket de voorbije jaren alleen maar is toegenomen. Een ruime meerderheid (72%) is het bovendien eens met de stelling dat de redacties steeds hogere eisen stellen aan hun journalisten.

Die hoge werkdruk beïnvloedt rechtstreeks de journalistieke werkpraktijk, en onrechtstreeks ook de journalistieke autonomie. Een grote meerderheid (77%; niet in grafiek) van de Vlaamse journalisten spendeert de meeste tijd op de redactie; een aanzienlijke groep (35%; niet in grafiek) werkt er zelfs altijd. Zulke bureaujournalistiek heeft een impact op het bronnengebruik. We stellen bijvoorbeeld een positief verband vast tussen de mate waarin journalisten op de redactie werken en de mate waarin ze terugvallen op kant-en-klaar materiaal van andere media, persagentschappen en persberichten. Onze analyse toont dat journalisten die vaker op een redactie werken ook vaker dergelijke bronnen raadplegen. Kortom: een hogere werkdruk leidt tot meer gebruik van aangereikte informatie, en kan zo de autonomie wel degelijk ondergraven.

Grafiek 4: Tevredenheid over enkele aspecten van de journalistiek

Bescherming van de autonomie

Eén van de methodes om de autonomie van journalisten en hun redacties te vergroten is het redactiestatuut. Vlaamse omroepen zijn sinds 1997 verplicht om voor hun nieuwsredacties zulk statuut uit te werken. Uitsluitend VTM heeft nog geen gehoor gegeven aan die verplichting, al verklaart men bij de omroep dat dat binnenkort zal gebeuren. Bij enkele Vlaamse kranten hebben de redactie en de directie eveneens een redactiestatuut onderhandeld (zie Tabel 1).

Tabel 1: Aan- of afwezigheid van het redactiestatuut bij Vlaamse kranten en omroepen

Omroepen	VRT	✓
	VTM	✗
	ATV	✓
	AVS	✓
	Focus	✓
	Ring-tv	✓
	ROB-tv	✓
	RTV	✓
	TV Brussel	✓
	TV-Limburg	✓
	TV-Oost	✓
	WTV	✓
Kranten	De Morgen	✓
	De Standaard	✗
	De Tijd	✓
	Het Laatste Nieuws	✗
	Het Nieuwsblad	✗

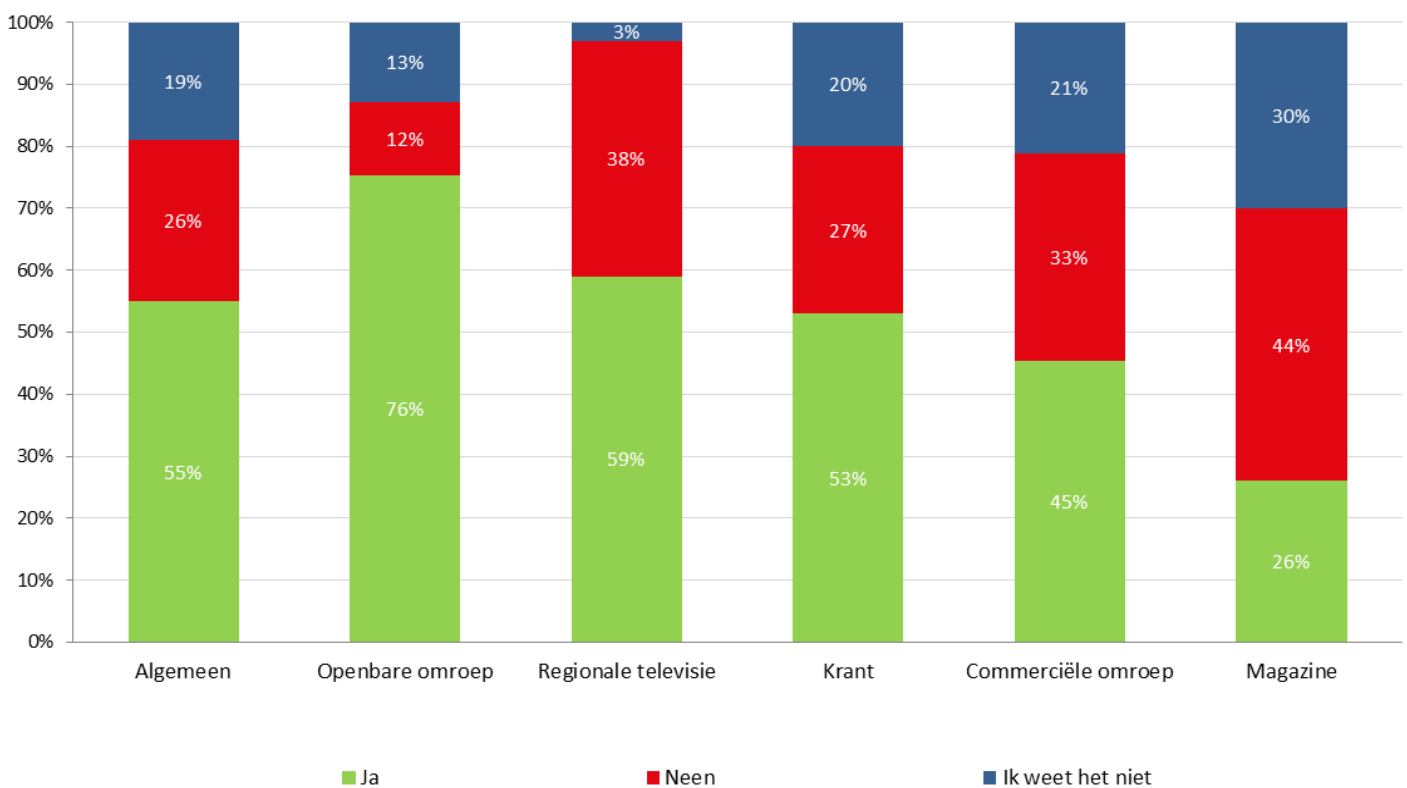
Hoe men een dergelijk document precies invult, en hoe omvangrijk het is, verschilt van medium tot medium. Toch zijn er enkele zaken die regelmatig terugkeren. Zo is het hoofddoel steeds om de niet-journalistieke beïnvloeding te vermijden. Verschillende statuten beschrijven eveneens een procedure die de redactie inspraak geeft wanneer de directie een hoofdredacteur wil ontslagen of benoemen. Vaak is ook een procedure uitgetekend in geval van conflicten, bijvoorbeeld tussen de directie en de redactie. Sommige redactiestatuten trachten inmenging te vermijden door de journalisten te herinneren aan enkele deontologische principes. Men wil bijvoorbeeld hun onpartijdigheid bewerkstelligen door te benadrukken dat ze geen relatiegeschenken mogen aanvaarden van bronnen waarover ze schrijven.

Uit de journalistenenquête blijkt dat een kleine meerderheid van de Vlaamse journalisten (55%) over een redactiestatuut beschikt (zie Grafiek 5). Een groep van ongeveer half zo groot (26%) geeft aan dat voor hun redactie geen statuut bestaat. Opvallend is de grote groep die twijfelt: bijna één op de vijf journalisten (19%) kan niet met zekerheid zeggen of ze beschermd worden door een redactiestatuut of niet. Dat laatste resultaat suggereert dat het niet bestaat, of toch minstens dat het niet sterk leeft binnen de redactie.

De enquête werd anoniem afgenomen, wat betekent dat we niet tot op het niveau van mediatitels kunnen nagaan of de beweringen kloppen. Dat geldt echter niet voor journalisten werkzaam bij de openbare omroep en de regionale omroepen. Alle journalisten in die ruime categorieën vallen hoe dan ook onder de bescherming van een redactiestatuut. Dat zijn trouwens niet alleen de vaste werknemers, maar ook de freelancers. Bij de openbare omroep en bij verschillende regionale omroepen wordt uitdrukkelijk vermeld dat ook freelancers genieten van de bescherming van het redactiestatuut.

Uit de enquête blijkt dat de mate waarin deze journalisten vertrouwd zijn met hun redactiestatuut soms te wensen overlaat. Zo weet één op de acht VRT-journalisten (13%) niet zeker of zijn redactie over een statuut beschikt. Voor een bijna even grote groep (12%) is het nochtans lijvige VRT-redactiestatuut geheel onbekend. Desondanks is meer dan driekwart (76%) van de journalisten bij de openbare omroep op de hoogte van hun redactiestatuut. Dat aantal ligt een stuk lager bij journalisten die werken bij een regionaal televisiestation. Nochtans beschikken al deze regionale redacties, zoals decretaal verplicht, over een redactiestatuut. Slechts 59% van hen blijkt dit te weten, terwijl 38% beweert dat zij geen eigen redactiestatuut hebben (de overige 3% twijfelt over het bestaan ervan).

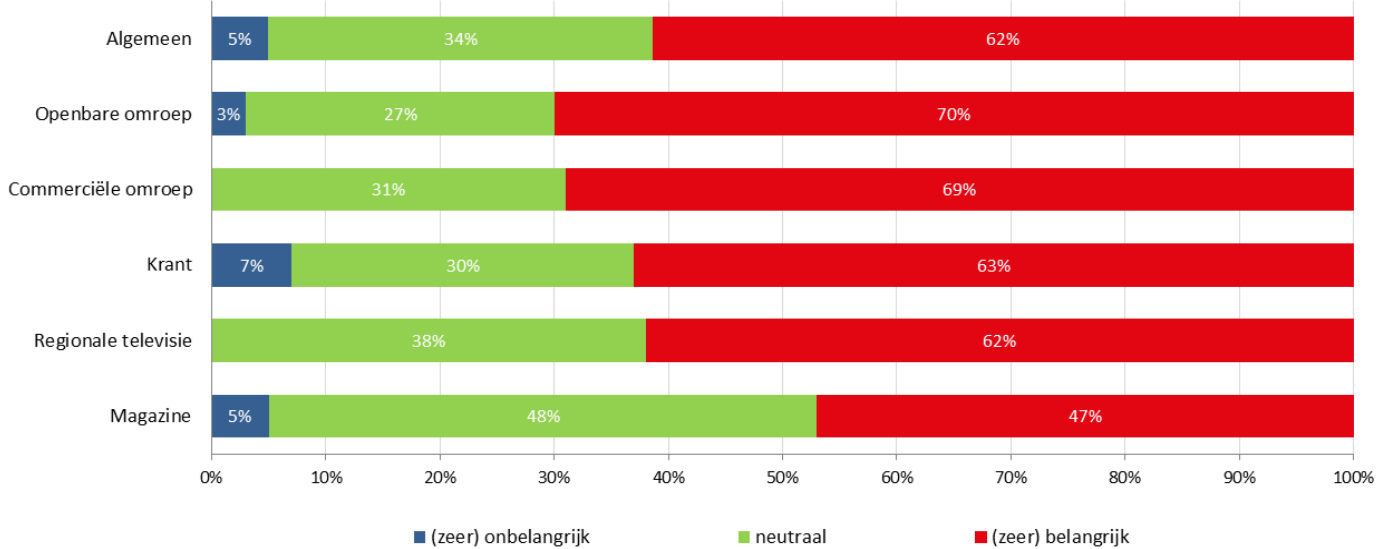
Grafiek 5: Heeft uw redactie een eigen redactiestatuut? (n = 535)

In dezelfde lijn merken we bij alle journalisten een logica van “onbekend is onbemind”: de journalisten die beweren dat hun redactie geen statuut heeft, hechten er merkkelijk minder belang aan dan zij die dat wel denken te hebben. In het eerste geval vindt 55% het belangrijk, tegenover 77% in het tweede geval. Degenen die niet weten of hun redactie een statuut heeft, schijnen daar tegelijk weinig waarde aan te hechten: slechts 30% van hen vindt het belangrijk.

De appreciatie van het redactiestatuut onder journalisten verschilt als we hen opsplitsen volgens mediatype (zie Grafiek 6). Vooral journalisten die werken bij een nationale omroep hechten belang aan een redactiestatuut. Medewerkers van de openbare omroep vinden hun statuut het belangrijkste, wat gezien de reikwijdte, de omvang en de positie ervan begrijpelijk is. Vreemd is dat ook hun collega’s bij commerciële omroepen bovengemiddeld veel waarde hechten aan een redactiestatuut, hoewel zij nog steeds geen dergelijk document voorhanden hebben. Slechts twee Vlaamse kranten hebben een eigen redactiestatuut. Dat kan verklaren waarom de doorsnee krantenjournalist het instrument slechts iets belangrijker vindt dan gemiddeld. Journalisten van regionale omroepen zitten rond het gemiddelde, terwijl hun collega’s die werken voor tijdschriften redactiestatuten het minst waarderen.

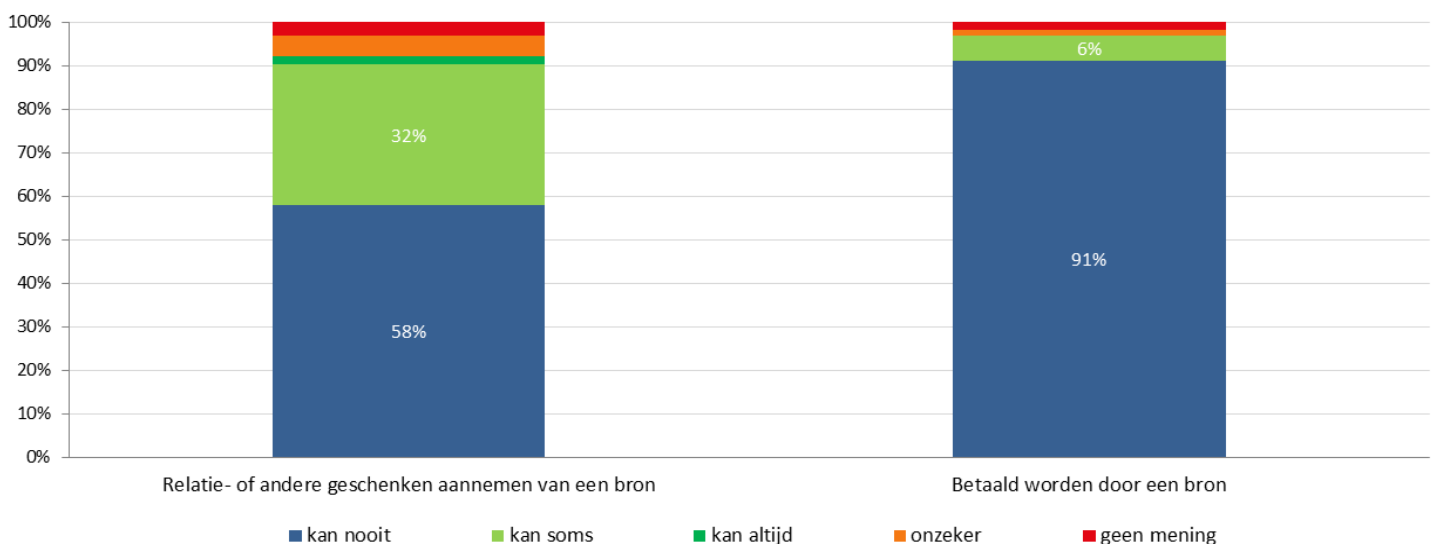
Grafiek 6: Appreciatie van het redactiestatuut (n = 627)

Redactiestatuten kunnen de onafhankelijke positie van de redactie niet alleen versterken door de bevoegdheden en de verantwoordelijkheden vast te leggen, maar ook door enkele deontologische richtlijnen uit te tekenen. Wanneer een redactiestatuut uitdrukkelijk stelt dat journalisten geen geld of geschenken mogen aanvaarden van een informatiebron, dan helpt het om de deur gesloten te houden voor beïnvloeding van buitenaf (zie Grafiek 7). In verschillende statuten staat vermeld dat journalisten geen geschenken mogen aannemen van buitenstaanders. Bronnen zouden zo immers een journalist kunnen paaien om hun zaken positiever voor te stellen. Toch vindt bijna een op de drie Vlaamse journalisten (32%) het in sommige gevallen aanvaardbaar om dergelijke relatiegeschenken aan te nemen. Het is wel maar een kleine minderheid (2%) die daar helemaal geen graten in ziet. Een kleine groep wil geen uitspraken doen (3%) of is onzeker over deze materie (5%). De meeste journalisten (58%) hebben echter een uitgesproken mening: zij vinden het altijd onkies om geschenken te aanvaarden van een bron.

Wat het aanvaarden van geld van een bron betreft is er duidelijk een grotere eensgezindheid: meer dan negen op de tien journalisten (91%) vinden dat dat nooit kan. Geen enkele journalist is uitgesproken voorstander van de praktijk. Vlaamse journalisten zien hooguit scenario's waarin het soms kan (6%). Een kleine minderheid twijfelt (1%) of spreekt zich er liever niet over uit (2%).

Grafiek 7: Aanvaarden van geschenken of geld van een bron (n = 652/654)

Besluit

Het onderzoek toont aan dat de gemiddelde Vlaamse beroepsjournalist over het algemeen vindt dat hij erg autonoom te werk kan gaan, en dat ook zijn redactie behoorlijk onafhankelijk functioneert. Anderzijds stellen we ook vast dat de hoge werkdruk van journalisten, commercialisering van nieuwsmedia en convergentiebewegingen tussen redacties de mogelijkheden tot zelfbeschikking van Vlaamse journalisten aantasten en de autonomie van de journalistiek als vierde macht op termijn ondergraven. Op basis van de resultaten van het onderzoek kunnen we de Vlaamse overheid enkele maatregelen aanbevelen (zie het **uitgebreide rapport** voor meer informatie over de aanbevelingen). Ten eerste is het belangrijk dat investeringen in instanties die de journalistieke onafhankelijkheid ondersteunen (zoals onder meer de Raad voor de Journalistiek en het Fonds Pascal Decroos), gehandhaafd en versterkt worden. Een tweede mogelijke maatregel is om concentratiebewegingen in de Vlaamse nieuwsmediamarkt actief trachten te voorkomen. Concentratie verzwakt immers de positie van redacties bij onderhandelingen of conflicten met hun directies, en beperkt de mate van journalistieke zelfbeschikking. Ten derde zou de overheid de verplichting voor de Vlaamse omroepen om een redactiestatuut uit te werken, kunnen opvolgen. Daarbij kan aandacht besteed worden aan het naleven van de vastgelegde minimale voorwaarden, zonder zich als overheid te mengen in de concrete inhoud.

Samenvatting

- De meeste Vlaamse beroepsjournalisten hebben een grote individuele vrijheid bij het kiezen van de berichten die ze behandelen (71%) en de klemtonen die ze leggen (78%).
- Vlaamse beroepsjournalisten zijn vaker tevreden over hun autonomie tegenover druk van buitenaf dan die tegenover niet-journalistieke interne druk.
- Een minderheid van de beroepsjournalisten is uitdrukkelijk ontevreden over de onafhankelijkheid van hun redactie ten opzichte van interne druk (17%), commerciële externe druk (14%) en niet-commerciële externe druk (10%).
- Werkdruk is de grootste bekommernis van de Vlaamse beroepsjournalisten. Als werkdruk leidt tot haastwerk, dan kan dat een invloed hebben op de journalistieke autonomie.
- Voor het redactiestatuut geldt “onbekend is onbemind”: journalisten van wie de redactie een statuut heeft zijn er grotere voorstanders van.
- Een op de drie beroepsjournalisten (34%) vindt het soms aanvaardbaar om relatiegeschenken aan te nemen van een bron, maar slechts een minderheid onder hen (2%) zou die altijd aanvaarden. Betaald worden door een bron is duidelijk problematischer: maar 6% van de journalisten zou in sommige gevallen geld aannemen vanuit die hoek.

Contact

Wenst u meer informatie over het steunpunt Media of de Nieuwsmonitor, neem contact op met Julie De Smedt, projectcoördinator van het steunpunt Media.

E-mail	nieuwsmonitor@ua.ac.be	Website	www.steunpuntmedia.be
Telefoon	03 265 57 60	Twitter	@deNieuwsmonitor
GSM	0494 89 79 83		

Lopend onderzoek: resultaten verwacht tegen februari 2013

Hoe divers zijn de individuen die aan bod komen in het Vlaamse nieuws?

Hanne Vandenbergh, Leen d'Haenens & Baldwin Van Gorp

Dit onderzoek focust op de idee dat nieuws een spiegel van de werkelijkheid moet vormen, hoewel nieuws eveneens een construct van diezelfde werkelijkheid is. Vertrekkende vanuit dit dubbele gegeven, gaan we de open diversiteit van het binnenlandse nieuws na. Hierbij stellen we ons de vraag: in hoeverre weerspiegelt de Vlaamse nieuwsmedia de maatschappij?

Deze studie analyseert zowel de 19-uur-journaals op Eén en VTM, als de Vlaamse dagbladen De Morgen, De Standaard, De Tijd, Metro, Het Belang van Limburg, Gazet van Antwerpen, Het Nieuwsblad en Het Laatste Nieuws. Concreet delen we alle persoonsbronnen in een binnenlandse context in op basis van de diversiteitskenmerken leeftijd, gender en etniciteit. Leeftijd splitsen we op in drie groepen: jongeren (min 18-jarigen), volwassenen (tussen 18 en 65 jaar) en ouderen (65-plussers). Verder brengen we de relatieve verdeling van mannen en vrouwen in het nieuws in kaart. Qua etniciteit onderzoeken we in de kranten de opgegeven nationaliteit alsook alle mogelijke herkomstgerelateerde uitdrukkingen zoals 'racisme', 'allochtoon', 'moslim' of 'integratie'. Op televisie meten we etniciteit aan de hand van huidskleur. In een tweede stap vergelijken we deze relatieve percentages met de bevolkingsstatistieken van de FOD Economie uit 2011. Vanuit eerder onderzoek verwachten we dat witte volwassen mannen het binnenlands nieuws zullen domineren. De eigenlijke resultaten van dit onderzoek worden in februari 2013 gepresenteerd.